HZJZ
HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO
Rockefellerova 7
HR-10000 Zagreb
T: +385 1 4863 222
F: +385 1 4863 366
www.hzjz.hr

Zagreb, 10. svibnja 2020.

Preporuke za rad u djelatnosti prijevoza putnika na linijama zračnog prijevoza tijekom epidemije koronavirusa (COVID-19)

Ove se preporuke odnose na provedbu mjera prilikom prijevoza putnika zrakoplovima tijekom epidemije koronavirusa (COVID-19) radi zaštite putnika i posade zrakoplova u zračnom prijevozu.

1. Prostori zračne luke

1.1 Opće preporuke i mjere

Vidljive obavijesti i informiranje putnika i osoblja. Putnike i osoblje treba informirati o važnosti održavanja higijenskih mjera i mjera fizičkog distanciranja. Putnike i osoblje je moguće informirati posterima, displejima ili podnim naljepnicama postavljenima na ulazu i izlazu iz putničkih terminala kao i u samom terminalu, te glasovnim porukama koje se redovito oglašavaju preko aerodromskog razglasa. Potrebno je zadužiti osoblje za nadzor poštovanja propisanih mjera.

Fizička udaljenost. Potrebno je poštovati pravila fizičke udaljenosti od 1,5 metra. U svim prostorima zračne luke u kojima postoje sjedeća mjesta, treba ih rasporediti na način da su jedna od drugih udaljena 1,5 metar. Potrebno je poštovati pravila maksimalnog broja dozvoljenih osoba u zatvorenim prostorima sukladno definiranim kriterijima fizičke udaljenosti od 1,5 metra.

Postavljanje barijera. Ako fizičku udaljenost nije moguće osigurati na drugi način, treba razmotriti postavljanje fizičkih barijera i/ili osoblja na kritičnim mjestima, a osobito na mjestima registracije i kontrole putnika, mjestima predaje i preuzimanja prtljage, granične kontrole, na izlazima za ukrcaj putnika i slično.

Dezinfekcija ruku. Na ulazima u putnički terminal, čekaonicama, izlazima za ukrcaj putnika, toaletima te u radnom prostoru zaposlenika nužno je na raspolaganje putnika, zaposlenika i posade zrakoplova postaviti dozatore s dezinfekcijskim sredstvom (na bazi alkohola u koncentraciji ne manjoj od 70 % ili drugog sredstva prikladnog za korištenje na koži, s deklariranim virucidnim djelovanjem).

Maske za lice. Unutar zatvorenih prostora zračne luke preporučuje se nošenje medicinskih maski ili maski za lice koje moraju prekrivati i usta i nos.

Izuzetak od obveznog nošenja maske za lice. Maske iznimno nisu obvezani nositi djeca, osobe koje imaju problema s respiratornim sustavom, a da to nije povezano s COVID-19, osobe bez svijesti i osobe s invaliditetom bez pratnje, a koje bez tuđe pomoći ne mogu staviti ili skinuti masku za lice.

Odlaganje otpada. U svim prostorijama unutar prostora zračnih luka preporučuje se postavljanje kante za otpatke s odgovarajućim poklopcima.

HZJZ
HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO
Rockefellerova 7
HR-10000 Zagreb
T: +385 1 4863 222
F: +385 1 4863 366
www.hzjz.hr

Upute za pridržavanje općih i higijenskih mjera. Upute za čišćenje i dezinfekciju dostupne su na sljedećim poveznicama:

- Čišćenje i dezinfekcija prostora bez oboljelih od COVID-19: https://bit.ly/3dyWpDs
- Čišćenje i dezinfekcija prostora u kojima je boravila osoba pod sumnjom na zarazu COVID-19: https://bit.ly/2LdCNbH
- KAKO PRILAGODITI SVAKODNEVNI ŽIVOT U HRVATSKOJ – Dodatne upute za pojedince – što sami možete učiniti za sebe i svoje bližnje: https://bit.ly/3dsuFAf

1.2. Preporuke za osoblje

Informiranost osoblja. Prije početka rada ili otvaranja, potrebno je educirati osoblje o svim mjerama koje se provode i kojih se moraju pridržavati.

Jutarnje svakodnevno mjerenje temperature djelatnika. Prije dolaska na posao svi djelatnici dužni su izmjeriti temperaturu kod kuće u jutarnjim satima te neće doći na posao ako je viša od 37,2 °C i/ili imaju respiratorne tegobe. Kod povišene temperature i/ili respiratornih tegoba s povišenom temperaturom ili bez nje, zaposlenici će se telefonski javiti poslodavcu i nadležnom liječniku obiteljske medicine te neće dolaziti na posao dok se ne utvrdi razlog respiratornih smetnji ili povišene temperature.

Zaštita osoblja i putnika. Prilikom socijalne interakcije nužno je poštovati pravila fizičke udaljenosti od 1,5 metra te koristiti masku za lice koja prekriva i nos i usta. Usto redovito treba dezinficirati ruke.

Registracija putnika. Potrebno je poticati putnike na to da koriste što je više moguće internetske i mobilne aplikacije za registraciju za let. Nošenje maske za lice obavezno je prilikom kretanja putničkim terminalom kao i tijekom cijelog leta.

1.3. Organizacija rada

Broj djelatnika. Na pojedinom radnom mjestu istodobno treba biti najmanji mogući broj djelatnika, ali dovoljan da se može organizirati rad.

Dvosmjenski rad. Ako je moguće, rad je potrebno organizirati u dvije smjene na način da između prve i druge smjene bude vremenski razmak od pola sata koji će se iskoristiti za čišćenje i dezinfekciju prostora i radnih površina.

1.4. Prostori za usluživanje hrane i pića u sklopu zračne luke

Ugostiteljski objekti u prostorima zračne luke trebaju raditi u skladu s odlukama Stožera civilne zaštite i postojećim preporukama. Upute za ugostiteljske objekte dostupne su na mrežnoj stranici HZJZ-a: https://bit.ly/2LgF1a8

HZJZ
HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO
Rockefellerova 7
HR-10000 Zagreb
T: +385 1 4863 222
F: +385 1 4863 366
www.hzjz.hr

1.5. Trgovine u sklopu zračne luke

Trgovine u prostorima zračne luke trebaju raditi u skladu s odlukama Stožera civilne zaštite i postojećim preporukama. Upute za rad trgovina dostupne su na poveznici: https://bit.ly/2YQwqTE

2. Zrakoplovi

2.1. Zaštita putnika

Provjera zdravstvenog stanja. Putnicima se preporučuje da prije kretanja na put provjere svoje zdravstveno stanje te ako imaju tjelesnu temperaturu (viša od 37,2 °C mjereno pod pazuhom u trajanju od 5 minuta) ili respiratorne tegobe ne kreću na put.

Kvaliteta zraka u zrakoplovu. Zrak u kabini zrakoplova pročišćen je filterima za zrak te cirkulira odozdo prema gore (vertikalno, a ne horizontalno) tako da je kvaliteta zraka sukladno provedenim istraživanjima i analizama međunarodnih zdravstvenih tijela jednaka kvaliteti zraka u operacijskim salama u bolnicama.

Fizička udaljenost među putnicima u zrakoplovu. Ovisno o popunjenosti zrakoplova, treba razmjestiti putnike na način da među njima postoji najveći mogući razmak, osim za članove obitelji kod kojih ne treba ustrajati na održavanju razmaka. Zadnji red u zrakoplovu potrebno je ostaviti prazan, i na taj način osigurati mjesto za slučaj da se kod nekog od putnika za vrijeme trajanja leta pojave simptomi koji bi mogli upućivati na COVID-19.

Raspored sjedenja i redoslijed ulaska u kabinu. Putnike treba razmjestiti na način da se među njima održava najveći mogući razmak. Kako bi se zadovoljila potrebna minimalna tjelesna udaljenost među putnicima, planiranje kapaciteta i rasporeda sjedenja putnika u putničkoj kabini zrakoplova može se organizirati u skladu s internim protokolima, ovisno o specifikacijama zrakoplova. Kako bi se smanjili fizički kontakti među putnicima, kada se u zrakoplov ulazi na samo jedna vrata, ukrcaj putnika treba organizirati u najmanje 3 ili 4 skupine, kako bi najprije ušli oni koji sjede u dnu zrakoplova, a posljednji ušli oni koji sjede bliže vratima.

Zaštitna oprema. Prilikom kupnje karte ili prijave leta (*check-in*), agencija ili aviokompanija dužna je upozoriti putnike da su prije polaska na put dužni osigurati vlastite maske za lice i dezinficijense u količini do 100 ml. Osim medicinskih maski, mogu se koristiti i maske za lice. Potrebno je sve putnike i članove posade jasno obavijestiti o obveznom nošenju maski za lice kako prije leta (kretanje u putničkom terminalu) tako i tijekom leta. Putnik može pažljivo skinuti masku s lica kako bi se mogla izvršiti provjera putničkih dokumenata. U obzir valja uzeti i duljinu trajanja leta te se opskrbiti s dovoljnim brojem maski.

HZJZ
HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO
Rockefellerova 7
HR-10000 Zagreb
T: +385 1 4863 222
F: +385 1 4863 366
www.hzjz.hr

Higijena ruku. Operite ruke prije ulaska u zrakoplov, nakon izlaska iz njega, nakon postupaka čišćenja zrakoplova ili kad su ruke vidljivo uprljane, te u ostalim preporučenim situacijama (poslije toaleta, prije jela, poslije brisanja nosa i sl.). Dezinfekcijsko sredstvo mora biti na raspolaganju na ulazu u zrakoplov, a pri ulazu u zrakoplov potrebna je dezinfekcija ruku (kabinsko osoblje i putnici). Redovito održavajte higijenu ruku. Kad god je moguće, perite ruke sapunom i vodom u trajanju od 20 sekundi. Ako to nije moguće, koristite dezinfekcijska sredstva koja sadrže 70 % alkohola ili druga sredstva s deklariranim virucidnim djelovanjem, prikladna za korištenje na koži.

Upotreba klimatizacijskih uređaja i grijanja. Za vrijeme leta treba izbjegavati upotrebu klimatizacijskog sustava i uređaja za grijanje pilotske i putničke kabine, već treba koristiti ventilacijski sustav zrakoplova.

Ručna prtljaga. Putnicima se preporučuje da zbog trenutnih ograničenja u procesima na zračnim lukama i u zrakoplovu koliko god je moguće putuju bez ručne prtljage te da je predaju na šalterima za registraciju putnika. Tijekom trajanja navedenih ograničenja preporučena ručna prtljaga može biti: ženska torba, torba sa higijenskim potrepštinama za bebe i malu djecu, torba za laptop koja se nosi na ramenu te manji ruksak.

2.2. Zaštita osoblja i higijena zrakoplova

Samozaštita i higijenske mjere za zaposlenike. Potrebno je upoznati se s lokalnim protokolom za izvješćivanje javnozdravstvenih tijela i postupcima s osobama kod kojih su tijekom leta uočeni znakovi bolesti. Treba izbjegavati javni transport, minimizirati kontakte s drugim ljudima na putu od ili do zračne luke odnosno organiziranog prijevoza. Treba izbjegavati javne površine i prostore te održavati fizičku udaljenost u kontaktu s drugima te nositi pokrivalo za lice u javnim prostorima i javnom prijevozu. Treba često prati ruke sapunom i vodom ili koristiti dezinfekcijska sredstva koja sadrže 70 % alkohola ili druga sredstva s deklariranim virucidnim djelovanjem, prikladna za korištenje na koži. Treba izbjegavati rukama dodirivati lice.

Vožnja s maskom. Kabinskom osoblju i putnicima preporučuje se nošenje maski za vrijeme leta (medicinske maske ili maske za lice). Medicinske maske treba redovno mijenjati, svaka tri sata, a maske za lice obvezno uvijek kada postanu vlažne. Prije i nakon skidanja maske, ruke treba oprati vodom i sapunom ili ih dezinficirati. Iskorištene jednokratne maske treba presaviti i odložiti u vlastiti džep ili ručnu torbu sve do dolaska u zračnu luku gdje će se moći baciti u za to namijenjene kante za otpatke s poklopcem.

Kontakt s putnicima. Prilikom komunikacije s putnicima, treba izbjegavati bliski kontakt s njima i njihovom prtljagom. U kontaktu s putnicima i drugim kabinskim osobljem, održavajte odgovarajući tjelesni razmak od 1,5 metra koliko god je moguće te koristite masku koja prekriva i nos i usta. Koliko

HZJZ
HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO
Rockefellerova 7
HR-10000 Zagreb
T: +385 1 4863 222
F: +385 1 4863 366
www.hzjz.hr

god je to moguće treba izbjegavati kontakt s ručnom prtljagom putnika. Putnici trebaju sami smjestiti svoju ručnu prtljagu u za to predviđene prostore.

Kontakt posade sa zemaljskim osobljem. Tijekom boravka na zemlji potrebno je svesti na minimum interakciju sa zemaljskim osobljem. Prilikom ulaska u zrakoplov zemaljsko osoblje treba obavezno nositi masku za lice koju može pažljivo skinuti kako bi kabinska posada mogla provjeri njihov identitet, i koju je nakon toga potrebno ponovno vratiti natrag. U kontaktu s posadom zrakoplova, zemaljsko osoblje treba održavati odgovarajući tjelesni razmak od 1,5 metra. Izlazak iz zrakoplova dopušten je jednom članu letačke posade (obavezna maska i rukavice) radi obveznog pregleda zrakoplova i potpisivanja dostavnice za gorivo.

Servis na zrakoplovu. Kako bi se smanjili bliski kontakti članova kabinske posade i putnika, u zrakoplovu je dostupna pitka voda, koja je pakirana u malim bočicama, koja se poslužuje na kolicima koja, ovisno o konfiguraciji, stoje u prednjem ili zadnjem dijelu zrakoplova. Putnicima je navedena usluga dostupna prilikom ulaska u zrakoplov, dok tijekom leta usluga nije dostupna (mogući izuzeci uz poštovanje svih propisanih mjera).

Nadzor nad zdravstvenim stanjem djelatnika svakodnevnim mjerenjem temperature. Prije dolaska na posao svi će djelatnici u jutarnjim satima kući izmjeriti temperaturu te neće doći na posao bude li viša od 37,2 °C i/ili budu li imali respiratornih tegoba. Preporučeni način mjerenja temperature jest termometrom pod pazuhom (aksilarno) u trajanju od 5 minuta. Kod povišene temperature i/ili respiratornih tegoba s povišenom temperaturom ili bez nje, zaposlenici će se telefonski javiti poslodavcu i nadležnom liječniku obiteljske medicine te neće dolaziti na posao dok se ne utvrdi razlog respiratornih smetnji ili povišene temperature. Uz mjerenje temperature svih djelatnika prije dolaska na posao, za kabinsku i letačku posadu preporučuje se i mjerenje temperature dvaput dnevno.

Higijena putničkog i kabinskog prostora. Potrebno je redovno čišćenje i prozračivanje unutrašnjosti putničke i pilotske kabine. Dezinfekciju zrakoplova potrebno je provesti najmanje jedanput dnevno. Preporučuje se da se prozračivanje kabina provede prije ukrcaja i nakon iskrcaja putnika otvaranjem svih vrata zrakoplova i kabine. Pri čišćenju unutrašnjosti zrakoplova, osim standardnog čišćenja potrebno je posebno pripaziti na površine koje se često dodiruju rukama poput naslona za glavu i za ruke kod putničkog sjedala, prozorska stakla, sigurnosne pojaseve, kvake spremnika iznad sjedala, preklopnog stolića ispred svakog sjedala, kvake na vratima toaleta, slavine u toaletu, tipka za puštanje vode u toaletu itd.). Dezinfekciju zrakoplova provodi ovlaštena pravna osoba odobrenim dezinfekcijskim sredstvima koje je odobrio sektor Tehničkih poslova avioprijevoznika i proizvođača zrakoplova, i uz nadzor njihovog osoblja. Letačka posada je prilikom ulaska u pilotsku kabinu dužna dezinficirati sve dodirne površine, slušalice i instrumente vlažnim dezinfekcijskim maramicama.

HZJZ
HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO
Rockefellerova 7
HR-10000 Zagreb
T: +385 1 4863 222
F: +385 1 4863 366
www.hzjz.hr

Oboljenje putnika. Ako se za vrijeme leta posumnja za nekog od putnika da boluje od COVID-19 jedan član osoblja koji će biti zadužen za tog putnika smješta putnika u za to predviđeno sjedalo (zadnji red u zrakoplovu). Usto postupa sukladno *Postupku s osobom kod koje su uočeni znakovi bolesti tijekom leta i zdravstveni nadzor nad kontaktima* iz protokola za *Postupanje s osobama koje prelaze granične prijelaze Republike Hrvatske – zdravstveni nadzor*: Kapetan zrakoplova mora obavijestiti kontrolu leta na odredištu da u zrakoplovu ima bolesnika sa simptomima zarazne bolesti i dati koliko je moguće više informacija o kretanju bolesnika unazad dva tjedna te dati osobne identifikacijske podatke o bolesniku. Kontrola leta će o dolasku zrakoplova s bolesnikom obavijestiti graničnu policiju na graničnom prijelazu, koja će obavijestiti graničnog sanitarnog inspektora. Kako bi se smanjili kontakti bolesnika s ostalim putnicima potrebno je pri izlasku iz zrakoplova, njega i njegovu ručnu prtljagu izvesti iz zrakoplova prije ili nakon svih ostalih putnika (ovisno o udaljenosti sjedala bolesnika od vrata). Za to je zadužen član osoblja koji se tijekom leta već skrbio o bolesniku. Bolesnika će se potom predati graničnom sanitarnom inspektoru koji će ga smjestiti u prostoriju za izolaciju do dolaska Hitne medicinske službe. U slučaju pojave putnika sa simptomima koji mogu ukazivati na infektivnu zarazu, potrebno je odmah provesti dezinfekciju zrakoplova.

Upute za čišćenje zrakoplova: https://bit.ly/2WMHmzg

3. Poslovno zrakoplovstvo

Osim obvezujućih uputa koje su izdali EASA (*European Union Aviation Safety Agency*) i HACZ (*Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo*), u nastavku su navedene mjere koje se trenutačno primjenjuju na letovima poslovnih zrakoplova.

3.1. Priprema leta

- Nakon svakog leta iz žarišnog područja, dezinfekciju zrakoplova provode ovlaštene organizacije za dezinfekciju zrakoplova, u skladu s Naredbom o zrakoplovnoj sigurnosti ASO-2020-04 izdanom od strane HACZ
- Zrakoplov treba biti opremljen s dovoljnom količinom zaštitne i dezinfekcijske opreme
- Posade trebaju biti dobro upućene o načinu ponašanja na aerodromima/hotelima radi smanjenja rizika od zaraze. Upute uključuju smjernice za ograničenje kretanja, upotrebu restorana, način uzimanja obroka i ostalo.
- Posada neće noćiti u žarišnim područjima koja su objavljena na stranicama EASA-a.

3.2. Prije leta

- Putnike ispred zrakoplova (na otvorenom prostoru) dočekuje kapetan te im daje maske za lice, ako nemaju vlastite.

HZJZ
HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO
Rockefellerova 7
HR-10000 Zagreb
T: +385 1 4863 222
F: +385 1 4863 366
www.hzjz.hr

- Prvi časnik se cijelo vrijeme nalazi na svojem pilotskom sjedalu i ne ostvaruje kontakt s putnicima
- Putnici ulaze u zrakoplov i zauzimaju mjesta na svojim sjedalima
- Po zauzimanju mjesta putnika kapetan ulazi u zrakoplov, zatvara vrata zrakoplova i sjeda na svoje mjesto u pilotskom dijelu kabine.

3.3. Tijekom leta

- maksimalan kapacitet zrakoplova reduciran je za 25% (izuzev slučajeva kada su svi putnici članovi iste obitelji)
- posada i putnici moraju obavezno nositi maske tijekom cijelog leta
- posebnim pregradama potrebno je posadu djelomično fizički odvojiti od putničkog dijela zrakoplova
- fizička udaljenost posade od putnika tijekom leta iznosi više od dva metra, te su posade i najbliži putnici međusobno okrenuti leđima
- putnici tijekom leta održavaju međusobno udaljenost veću od jednog metra.